

Op weg naar het eeuwige

– Radha Burnier

Het grote Indiase epos *Mahabharata* verhaalt hoe de vijf Pandava prinsen opgeleid worden in de krijgskunst. Eén voorval onthouden de meeste mensen vooral, misschien omdat het van betekenis is voor spiritueel leven.

De Pandava prinsen werden onderricht door de beroemde en hoog in aanzien staande krijger Drona. Bij een bepaalde gelegenheid zette hij een kunstvogel op een boomtak. Hij riep de prinsen, één voor één en vroeg hen: wat zie je? Ieder van hen antwoordde: “Ik zie de boom, de vogel, mijn broers en u”, waarop hun gevraagd werd terzijde te staan. Maar toen het de beurt was van de held Ardjoena, antwoordde deze: “Ik zie de vogel.” Toen Drona hem vroeg deze te beschrijven, moest Ardjoena bekennen dat hij alleen de kop van de vogel zag. “Schiet maar”, zei de Leraar. Natuurlijk was Ardjoena de beste der boogschutters, omdat hij, zoals Annie Besant zegt in haar uitstekende voordrachten over de *Mahabharata* (TPH), het vermogen had zich geheel te concentreren op wat hij deed. Dit is één van de eigenschappen die wij moeten ontwikkelen op het pad – het vermogen om aandacht te geven.

In het Oosten bestaat er een traditie om het boogschieten symbolisch te verbinden met het spirituele leven, maar het doel waarop gericht wordt is van een totaal andere aard voor de spiritueel georiënteerde leerling, daar het transcendentaal is. In de *Moendaka-Oepanisjad* staat duidelijk dat voor de aspirant op het spirituele pad het doel het eeuwige (Brahman) is, datgene wat altijd een grenzenloos

geheel is, niet onderworpen aan vernietiging of verkleining.

Het Licht van Azië, dat het leven van de Boeddha op inspirerende wijze beschrijft, vertelt ons hoe verscheidene prinsessen uitgenodigd werden voor een wedstrijd om de hand van prinses Yasodhara. Daarbij moest iedere huwelijkskandidaat zijn vaardigheden tonen in het boogschieten en andere krijgskunsten. Devadatta, de neef van Siddhartha, de toekomstige Boeddha, plaatste een ton verder weg dan alle andere, waardoor deze zo klein leek als de schelp van een porseleinslak, en schoot er een pijl dwars doorheen. Maar toen Siddhartha aan de beurt was brak iedere boog die hij spande, behalve één speciale die in een tempel bewaard werd. Siddhartha spande deze en schoot zijn pijl door alle tonnen die op een rij achter elkaar stonden. Hiermee wordt symbolisch de kracht en onwankelbare vasthoudendheid uitgedrukt die nodig is om hindernissen op het spirituele pad te overwinnen.

**Zo'n denkvermogen, vrij en kalm,
geeft ons de mogelijkheid te
handelen op praktisch niveau,
zonder dat wij erin
verwikkeld raken.**

Men zegt ons dat Amerikaanse Indianen, die soortgelijke vaardigheden verworven hadden, niet alleen kleine voorwerpen op grote afstand konden raken, maar verscheidene voorwerpen op een rij konden doorboren met één goed gemaakte pijl. Eén van de proeven van de grote boogschutter was bijvoorbeeld zo snel vijf pijlen de lucht in schieten dat ze alle vijf nog in de lucht waren voordat de eerste op de grond viel. Dit soort kunststukjes was alleen mogelijk als boog en pijlen uitstekend vervaardigd waren.

Om terug te komen op de *Moendaka Oepanisjad*, het Absolute, het Eeuwige (Brahman) ligt buiten het gebied van woord en gedachte en is dus geen gemakkelijk doelwit. Het is de bron en de oor-

zaak van alles, zowel in de grovere als in de subtielere dimensies. Het is het leven (*prana*), de spraak, het denkvermogen, de waarheid, de onsterfelijkheid. Elke naam die gegeven wordt aan deze oorzaakloze Oorzaak, zoals HPB het noemde, reduceert het onmetelijke tot de beperkingen van het conceptuele denkvermogen. Dus kunnen wij dat niet kennen in de gewone zin. Wij moeten erin doordringen zoals de pijl van de boogschutter in het doel doordringt, wanneer men gebruikmaakt van vaardigheid en de allerbeste wapens.

Het machtige wapen of de boog om de spirituele aspirant op het pad te slingeren is wat de Oepanisjaden in wezen leren en deze vindt zijn kern in de esoterische betekenis van de heilige lettergreep Om. De pijl is het individuele zelf, verfiend en goed voorbereid door toewijding en meditatie (*oepasana*). Zo'n pijl, gespannen op de heilige boog van Oepanisjadische leringen, afgeschoten met een niet-afgeleid denkvermogen, uitsluitend bedacht op eeuwige wijsheid (*brahmavidya*), bereikt heel snel het Onverwoestbare en wordt daarin geabsorbeerd. Het kan niet terugkeren noch er uit getrokken worden, want het is één geworden met het Universele Leven. 'De dauwdrop glijdt in de schitterende zee.'

Het niet-afgeleide denkvermogen wordt niet gevangen in de illusies en verlokkingen van het niet-eeuwige. Wanneer het geheel toegetrokken is naar het Eeuwige door studie en meditatie smelten minder belangrijke dingen weg in onbetekenendheid. Alle doelen op één na vervagen, zoals Thomas à Kempis schreef. De energie die op de fysieke, emotionele en mentale gebieden verspild wordt aan nutteloze dingen, die voorheen belangrijk schenen, komt beschikbaar om gestadig en snel voorwaarts te gaan.

Zo'n denkvermogen, vrij en kalm, geeft ons de mogelijkheid te handelen op praktisch niveau, zonder dat wij erin verwikkeld raken. Samsara is psychologische betrokkenheid – bij echtgeno(o)t(e), kinderen, zaken en andere dingen. Maar iemand die innerlijk vrij is kan verplichtingen nakomen en werken voor het welzijn van de

wereld zonder gehecht en betrokken te raken. *Aan de voeten van de Meester* adviseert het nakomen van verplichtingen, maar niet het kunstmatig aannemen van nieuwe; de *Bhagavadgita* (III,20) verwijst naar de wijze Janaka, die zijn plicht deed als koning voor het welzijn van de wereld.

Alle Oepanisjads hebben maar één boodschap – de theosofische boodschap dat het leven ongefragmenteerd en ongedeeld is. Door illusie zien we alle dingen als afgescheiden van al het andere. Maar 'je' bent Brahman, het Eeuwige, dat overal is, want er is niets anders dan dat. Mediteer op zinnen zoals 'Dat zijt gij' (*tat tvam asi*), 'Ik ben Brahman' (*aham brahmasmi*), en besef dat 'ik' in de gewone zin niet bestaat. Alleen Dat (het Eeuwigdurende) bestaat.

De heilige lettergreep Om stelt de essentie voor van die lering, want het heeft geen letterlijke betekenis en verwijst dus naar Dat wat opperste betekenis heeft – de Ene Realiteit binnen het gekende, het kenbare en het onkenbare op alle niveaus. De Yoga Soetra (1,28) zegt: "Meditateer op Om (*Pranava*) met al uw aandacht en met uw hart. Tracht het steeds dieper te ervaren."

Wij kunnen niet lichamelijk onsterfelijk worden. Alles wat bestaat in de wereld van vorm is vergankelijk. Onsterfelijk worden betekent samensmelten met datgene wat altijd bestaat en dat is het Eeuwige, Universele Leven.

Het tij doen keren

Peter Singer, hoogleraar bio-ethiek aan de universiteit van Princeton, geeft in *The Guardian Weekly* (22-28 mei 2003) aan hoe het denken over de relatie tussen de mens en het dier aan het veranderen is, deels omdat de wetenschap aan deze verandering begint mee te werken. Sommige wetenschappers en onderzoekers beginnen te beseffen dat dieren niet als levenloze voorwerpen zouden moeten worden behandeld, die niet in staat zijn te voelen, maar uitsluitend gebruikt worden voor het nut of het genot van de mens. Aan het Roslin Institute in Edinburgh hebben Lynne Sneddon en andere wetenschappers overtuigend

onderzoek gedaan om aan te tonen dat vissen pijn ervaren; tot nu toe hebben hengelaars ervoor gekozen te geloven dat vissen een haak door hun lip niet erg vonden, ook al kronkelen en worstelen zij daarmee. Dit is een gemakkelijke theorie die degenen die dol op hengelen zijn graag willen handhaven, omdat hun eigen 'plezier' er méér toe doet dan de hevige pijn die vissen misschien hebben. Maar de egoïstische trend wordt ondermijnd door de recente, vaak gepubliceerde meningen die zich richten tegen 'sporten' zoals vissen en jagen.

Door illusie zien we alle dingen als afgescheiden van al het andere.
Maar 'je' bent Brahman, het Eeuwige, dat overal is, want er is niets anders dan dat.

Er komt ook steeds meer literatuur over dieren en ethiek en er worden meer vragen gesteld over het ethische aspect van het enorme lijden dat dieren wordt aangedaan in fokboerderijen, laboratoria enzovoort. Als je ziet dat zowel het muizen- als het apengenoom aantonen dat er een nauwe relatie aanwezig is tussen deze schepselen en de mens, is het dan niet volkomen immoreel om experimenten op ze uit te voeren en ze in intensieve veehouderijen te martelen? Dit is een steeds dringender vraag. Zoals professor Singer schrijft:

'Nu laat het in kaart brengen en het bepalen van de sequentie van het menselijk genoom en het genoom van de chimpansee ons zien hoe nauw wij eigenlijk met elkaar verbonden zijn. Voor mensen die eraan gewend zijn de wereld te verdelen in "mensen" en "dieren", is het een schok te beseffen dat de genetische verschillen tussen mensen en chimpansees kleiner zijn dan tussen chimpansees en gorilla's.'

Men zegt dat de Europese Unie bezig is een aantal wrede aspecten van intensieve veehouderij uit te bannen. 'Tegen 2012 zullen honderden miljoenen kippen meer ruimte krijgen, stokruimte en nestkisten,

en zullen kalveren en zeugen niet langer gehuisvest zijn in aparte hokken die te smal zijn om in om te keren of een paar stappen te lopen.' Vanwege de niet aflatende activiteit van medelijdende dierenliefhebbers wordt de gemene, egoïstische houding van mensen die leidt tot wereldwijde opsluiting, marteling en slacht van miljoenen wezens aan de kaak gesteld – helaas te traag en onvoldoende – niet alleen door het nieuwe onderzoek maar door het verspreiden van informatie over de gezondheidsrisico's voor mensen die indirect de antibiotica en vaccins binnenkrijgen die dieren ingespoten krijgen om hen te dwingen te overleven onder ondraaglijke omstandigheden.

Spijtig genoeg heeft de nieuwe denktrant in de Europese Unie nauwelijks invloed gehad op de ontwikkelingslanden, waar het verdienen van buitenlandse deviezen dringend noodzakelijk geacht wordt. Intensieve veehouderij is wijdverbreid in Azië, Afrika en andere gebieden ter wereld. De Indiase pluimveeteelt is op drie na de grootste ter wereld en ongeveer honderd twintig miljoen kippen worden er gehouden en getransporteerd onder de ergst mogelijke omstandigheden, zonder dat de geringste aandacht wordt besteed aan de redelijkheid van hervormingen die in Europa ingevoerd worden. Deze 'industrie' zal misschien pas gedwongen worden tot een nieuwe kijk op de situatie als bij de consument als reactie daarop gevaarlijke ziekten uitbreken.

Modern onderzoek toont ons ook veel meer over hoe dieren denken en voelen. Een artikel dat verscheen in *The Reader's Digest* van december 2001 vertelt heel mooi hoe Chantek, een orang oetan, communiceerde met zijn pleegmoeder en bezoekers. Hij beheerste een groot aantal woorden, maar daar hij geen stembanden heeft om te praten zoals wij moest hij zich

uitdrukken in gebarentaal. Het verslag vermeldt: 'Hij is één van een selecte groep primaten waartoe ook bonobo's behoren, of pygmee-chimpansees, die opgevoed zijn in een culturele omgeving, met ongelofelijke resultaten.' Chantek geniet van schilderen en kreeg papier en kwasten om deze hobby te kunnen beoefenen. Andere bonobo's 'werken met computers, luisteren naar muziek en kijken televisie.' Als deze apen en andere intelligente dieren afgeschreven kunnen worden als inferieure schepselen waarop pijnlijke experimenten kunnen worden uitgevoerd, merkt professor Singer op, dan kunnen met dezelfde logica inferieure menselijke wezens ook gemarteld of gedood worden. Inferioriteit kan niet alleen berekend worden op basis van hersenactiviteit. Ofschoon niet-menselijke wezens misschien niet de redeneervermogens hebben van de mens kunnen zij op bepaalde andere belangrijke manieren mensen overtreffen. Jeffrey Masson vertelt in bestsellers zoals *Dogs Never Lie about Love* en *The Nine Emotional Lives of Cats* staaltjes van moed, zelfopoffering, trouw en vele andere eigenschappen die veel dieren bezitten.

Voor diegenen die de Wet van Karma begrijpen is het duidelijk dat er een einde moet komen aan de harteloze houding van mensen jegens andere wezens. Er kan geen welzijn op aarde zijn zonder zo'n verandering omdat wij allen onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn door het ene leven dat alles bezielt en zorgt dat er evolutie is. Alle levende dingen ervaren genot en pijn en beschouwen het hun geschonken leven als kostbaar. De wetenschap begint nu pas in te zien wat zonneklaar is voor diegenen die gevoelig reageren op alle leven en die niet alleen gedreven worden door egoïstisch denken.

Uit: *The Theosophist*, augustus 2003
Vertaling: A.M.I.